

Péter.

Mt. 16¹³⁻²³ Mk. 8²⁷⁻³³ Lk. 9⁴⁸⁻⁵².

Jézus a farizeusokkal folytatott kemény harcot, bár győzedelmeskedett, nem a diadal kezdetének, hanem a nagy válság előkészítésének tekintette. Aki oly éles ellentétbe helyezkedik a fennálló renddel, aki oly bátran szembeszáll a hatalom birtokosaival, aki oly fenséges új igazságokkal tudja kielégíteni a hagyományos igazságokkal meghasonlott lelkek vágyát és szükségletét, mint Jézus: az vagy óriási diadalnak, vagy rettenetes bukásnak az útját egyengeti. Jézus teljesen tisztában volt helyzetének világos voltával. Ezért úgy tett, mint amikor működését meg akarta kezdeni: hogy lelke a kellő egyensúlyát megőrizhesse, félrevonult, magányra vágyott. Felment, ahol eddig talán sohasem járt, egészen Caesarea Filippi városának határáig. Itt a pogányokénak nevezett Galileában nem ismerte s így nem is háborgatta őt senki.

Mondják, hogy Jézus szökni akart sorsa elől s csak Péter váratlan vallomása térítette vissza. Ez a feltevés meg nem állhat. Jézus jellemét nem olyannak ismerjük, amely ezt a feltevést eltűrhetné. Ő sokkal határozottabb, erősebb lélek, mint hogy az ingadozásnak csak az árnyéka is illethetné. Gyávaság vádja pedig hozzá még kevésbé férhet. Már pedig gyávaság lett volna, ha kitér a küzdelem folytatása és bármely vége elől. Nem is azért vonult félre, hanem pihenni. Neki is, embereinek is szüksége volt a nyugalomra. Átment a Genezáret taván Pereába, s onnét a rendes országúton felhatolt egészen Caesarea Filippiig, melyet Fülöp király építtetett újjá a római császár tiszteletére. Ott is laktak zsidók, hiszen Zsidóország része volt Fülöp tartománya is, de mégsem állottak az események színterével olyan összeköttetésben, mint a többiek s így Jézust sem ismerték annyira, hogy pihenését megzavarhatták volna.

A hosszú, magányos út, a csendes vándorlás Jézusban sok gondolatot fölkelthetett és megérlelhetett. Több esztendő munkája volt mögötte. S mi az eredmény? Igazságainak vannak-e hívei, van-e tábora? De sőt ismerik-e szándékait? Tudják-e, mire törekszik, hová akar jutni, mi a terve, célja?

Tudják-e egyáltalán, hogy kinek nézzék őt? Ha a farizeusok, papok, írástudók szemén át nézi önmagát, akkor be kell látnia, hogy minden eddigi munkája hiábavaló volt. Merőben félreismerik őt és céljait. Ha a közönséges emberek szemével nézi eddigi fáradozását, akkor nem sok jót talál. — De ezt mégis csak legjobban meg tudják mondani az ő tanítványai, akik a néppel közvetlenebbül érintkeznek, akik maguk is körülé valók, gondolataihoz inkább hozzáférkőznek.

Mt. 16¹³. *Mikor Jézus Fülöp Caesareájának tájékára jutott, megkérdezte tanítványait, mondván: Kinek tartják az emberfiát az emberek?*¹⁴

Márk szerint utazásuk végső célja Caesarea volt. De Jézus mégsem a fővárosba ment, csak a mintegy külvárosait képező, körülfekvő kis helységeiben járkált. Ezért mondja Máté, hogy a város környékére ment, s eközben beszélt kísérelével. Márk is úgy tudja, hogy Jézus ezt a kérdést még az úton tette fel tanítványainak. A kérdés azonban sokkal egyszerűbb, mint Máténál. Nem az ember fiáról, tehát nem a Messiásról szól, hanem egyszerűen Jézusról, a vándor rabbiról.

Mk. 8²⁷. *S kiment Jézus és az ő tanítványai Fülöp Caesareájának községeibe. S útközben megkérdezte tanítványait, mondván: Kinek mondanak engem az emberek?*

Lukács itt is a maga útján jár. Egészen más összefüggésben adja elő ezt a dolgot. A tanítványok most érkeztek meg a kiküldetésből. Jézus átvonul velük a Genezáret túlsó partjára, Betsaidába, hogy meghallgassa tapasztalataikat. A nép azonban, amint hírért veszi Jézusnak, utána tódul. Mindenki hoz magával valami bajos ismerőst, vagy családtagot, aki gyógyulásra vágyik. Ezrekre rúg a tömeg. Rájuk esteledik. A tanítványok aggódnak a sokaság miatt, de Jézus őt kenyérral és két halacskával kielégíti őket. Azután végre magukra maradnak.

9¹⁸. *S lőn, hogy amikor imádkozott és egyedül voltak vele a tanítványai, megkérdezte őket mondván: Kinek mond engem a sokaság?*

Hol voltak akkor, mikor Jézus e kérdést feltette, nem mondja meg Lukács. Mindenesetre a Genezáret túlsó partján. Nem lehetetlen hát, hogy ő is Caesarea Filippit érti. Az azonban bizonyos, hogy Lukács szerint a kérdés egészen más jelentőségű ebben az összefüggésben, mint ahogy azt Máténál és Márknál látjuk. Ezeknél a nehéz küzdelemben egész a pihenés szükségéig kimerült lélek kétsége téteti fel Jézussal a kérdést. Ért-e el valami eredményt? Minek tartják őt az emberek? Lukácsnál azonban egészen természetesen ül ki Jézus ajkára a kérdés, mikor a tanítványok visszaérkeznek a kiküldetésből: Nos hát mit tapasztaltatok a nép-

nél? Annak néz-e engem, aki vagyok? Felismerte-e, elismeri-e bennem a megígért Messiást? Annál természetesebb pedig e kérdés feltevése, mert Lukács szerint az idő alatt, míg a tanítványok a körülton jártak, maga Herodes király is tudomást vett Jézusról és óhajtotta őt látni, mert senki sem volt vele tisztában, hogy ki és mit akar? E bizonytalanság uralkodott akkor minden lelken.

Akár Lukácsnak, akár a másik két evangéliomnak az elbeszélését fogadjuk is el, a kérdés indító oka mindig egy és ugyanaz: Jézus tisztázva szerette volna már látni a nép hangulatát és gondolkodását. Ezért tudakozódik tanítványaitól.

A felelet nem volt megnyugtató.

Mt. 16₁₄. *Azok pedig mondák: Némelyek Keresztelő Jánosnak, mások meg Illésnek, ismét mások pedig Jeremiásnak vagy a próféták valamelyikének.*

Mk. 8₂₈. *Azok pedig szólván mondák neki, hogy Keresztelő Jánosnak, mások Illésnek, ismét mások pedig a próféták egyikének.*

Lk. 9₁₉. *Azok pedig felelvén mondák: Keresztelő Jánosnak, mások meg Illésnek, ismét mások pedig hogy a régiek közül valamelyik próféta támadt fel.*

Az eredmény tehát a teljes bizonytalanság. Mindenre és mindenkire gondolnak, csak arra nem, hogy Jézus a Messiás. Lukács (9₇) és Máté (14₂) azt mondja, hogy nem csak a nép egy része, hanem maga Herodes király is azt gondolta, hogy Jézusban a Salome kívánságára lefejezett Keresztelő János támadt fel. Ez a hit azt bizonyítja, hogy Jézus valóban csak a Keresztelő halála után fejtett ki nagyobb körű munkásságot, s párhuzamosan vele nem igen szerepelt, mert különben e feltevésnek nem lett volna alapja. S ha alapja volt, akkor ez az alap a működés szellemének és céljának rokonságában állott. Jézus sem tett mást az evangéliomok szerint, mint megtérésre buzdította a népet. Ő azonban nem keresztelt vízzel, hanem tűzzel és lélekkel. Vagyis nem elégedett meg a külső szertartással, hanem valóban megkövetelte a megtérést, beoltván az emberbe a gyarlóságot és a bűnt irtó tüzet és az új lelket, az Isten Szentlelkét. A lélekre hintette ő nem a víznek, hanem az isteni szellemnek a tisztító csöppjeit. Ezért téveszthette őt össze a nép Keresztelő Jánossal.

Hogy Jézusban egy már elhalt ember jelent meg újra, ez a hiedelem szélteben otthonos volt. Maga a nép is így gondolkodott, mikor Jézusban Illést vagy Jeremiást látta. Nem a lélekvándorlás balgatag képzetével függ ez össze, hanem az ember teremtésének zsidó gondolatából következik. Isten ugyanis az élet kezdődésének pillanatában minden

emberi testbe beküld egy lelket. A lelkek ott vannak mind az egyik égben, s míg testet nem öltenek, vagy a testtől már megszabadultak, ott dicsőítik az angyalokkal együtt az Istent. E lelkek közül szabad tetszése szerint válogat és küld a testbe egyet az isteni akarat. Visszaküldheti olyan emberét is, aki már azelőtt is nagy szolgálatokat tett az Ő ügyének. Így ígérte meg Malakiás által az Úr, hogy elküldi még egyszer Illést, így ígérte meg, hogy elküldi majd egyszer magát a Messiást is.

Hogy Jézust a nép nem tekintette közönséges embernek, mutatja az, hogy mindenki prófétát látott benne. Egyik Jánost, másik Illést, harmadik Jeremiást, negyedik általában prófétát.

De ezek a feltevések azt is mutatják, hogy senki sem tartotta Őt annak a megígért és várt Messiásnak, akinek magát Jézus tartotta. A Messiás útegyengetőjének azonban szívesen elfogadták. Ugyanazon állásponton voltak hát akkor is, amelyn a zsidók maig is állanak, hogy a Messiás még mindig csak eljövendő. Oka ennek az álláspontnak az, hogy Jézus nem felelt meg azoknak a képzeteknek, amelyeket a zsidóság a Messiás személyéhez fűzött. Az ember mindig csak azt fogadja el tekintélynek, aki az Ő képzetel szerint az.

Jézus tehát odajutott, ahonnét kiindult. Egész hosszú áldásos működése nem járt kivánatos eredménnyel. Valóban bebizonyult rajta, hogy senki sem próféta otthon. Voltak ugyan egyes hívei, de tábora nem volt. Voltak, akik a várakozás és komoly érdeklődés, vagy a csodálat és a hála érzelmeivel mellette maradtak és hűségesen kitartottak, de hogy maguk az apostolok sem voltak képesek neki teljes lélekkel meghódolni, eszméit megérteni, hozzá felemelkedni, mutatja Júdás árulása, Tamás kétkedése, Péter tagadása, Jakab és János elsőségre való törekvése, sőt az összes tanítványok rangot illető vitája; mutatja a sok szemrehányás, mellyel őket a Mester tudatlanságuk, rest- és keményszívűségük miatt illeti; mutatja az a szomorú tény, hogy a keresztt alatt nincsen apostol, mert az elfogatáskor mind szétfutottak. De legjobban mutatja ez a kérdés, melyet most Jézus hozzájuk intéz:

Mt. 16¹⁵. *Hát ti kinek mondotok engemet?* Mk. 8²⁹. Lk. 9²⁰.

Ha biztos benne, hogy Messiásnak tartják, nem teszi fel ezt a kérdést. De nem volt benne biztos. A nép gyermekei voltak ők is, a nép hangulatának, felfogásának, nézetének hű osztályosai. Mint a nép egésze, úgy ők sem voltak tisztában Jézussal. Az Ő nagy lelkének megértéséhez nagy lélekre volt szükség. Jézus tanítványai pedig egyszerű emberek voltak, akiknek gondolkozása nem igen emelkedett a

közönséges föl, csak a lelkiük vágya volt tisztább, szentebb mint a többié.

Nem is tudnak felelni a kérdésre. Ha őszintén felelnék vala, bizonyosan egyszerűen ismétlik a nép eltérő felfogását. Egyik prófétának, másik valamelyik próféta megtestesülésének mondotta volna Jézust.

Péter törte meg a csendet. Az ő egyénisége sohasem tűrte a hallgatást. Botlott, tévedett, megesett, de mindig a cselekvés, a gyors elhatározás, a tett embere maradt. Innét a tanácsa, hogy térjen ki Jézus ellenségei elől s éljen egyedül csak tanítványainak. Innét az az elhatározott kardcsapás, melyet a főpap szolgáljára mért. Innét érthető, hogy az elfogatás után egyedül csak ő követte Jézust a főpap házába is, s csakhogy végig tanúja lehessen Mestere sorsának, még tagadásra is vetemedik. Innét későbbi szerepe a pünkösdi egyházalakításnál és az új megalakult közösség körében is mind végig. Nem azért szól, mintha ő volna szószólója, megbizottja az apostoloknak, hanem mert a lelke indítja rá. Mint ahogy elsősül vitte őt a lélek Jézus mellé tanítványnak is és egyedül ösztökélte arra, hogy a nyílt tengerre lépve induljon el a közelgő Mester elé. Ha valaki megszólalt a tanítványok között, az csak Péter lehetett. Házas, komoly ember is volt. Idős nem lehetett, mert még Pál is, aki pedig akkor még tanuló gyerek volt, később sem úgy bánik vele, mint idős emberekkel bánni szokás. Ez események után még csaknem negyven esztendeig élt, tehát ekkor még javakorabeli férfi lehetett. Aligha volt idősebb Jézusnál. Természe volt hát egyedül, ami őt vezető szerepre emelte.

Most is ő szól, mikor a többiek zavartan hallgatnak. Átérzi és átérti Jézus szívének keserűségét. Tudja azt is, miféle eredményre törekszik, micsoda választ óhajt kapni. Ismerte jól, meg is értette, méltányolta is Jézus munkásságát. Benne már tisztán állhatott az istenországnak az a képzelet, melyet Jézus alkotott. Ő már talán szintén vallotta, hogy annak a kornak, annak a népnek nem külső jólétre, nem politikai nagyságra, nem földi hatalomra és múló, elveszthető dicsőségre van szüksége, hanem lelki újjászületésre, Istenhez térésre, a régi minden bajt eloszlató hit és bizodalom megújítására. Ő már, talán ép most, a kérdések e komoly órájában, látta át teljes fenségében és szomorúságában Jézus helyzetét, értette meg igazán, hogy ez a szelíd, jólelkű, alázatos, de emelkedett szívű, igaz szavú istenes ember tudja csak megmutatni az Istenhez és így az óhajtott békességhez vezető utat. Azért bátran, habozás nélkül, nyíltan megadja a választ:

Te vagy a Krisztus! Mk. 8₂₉.

Tehát a Felkent, a Messiás, az Úrnak küldötte. Amint

Lukács mondja: *az Isten Krisztusa*, vagy a mint Máté közli: *Az élő Isten fia*.

Itt van tehát a válság pillanata. Az ó- és az újtestamentom a régi és az újszövetség határánál vesztegel a kor. „A régiék elmultak, minden megújult!” Mondja Pál apostol erről a komoly pillanatról. Péter lépte át elsőnek a zsidóság körét: lemondott a várakozásról. Neki a Messiás már megérkezett. Péter szakított először a hagyományos képzetekkel: neki az istenország nem külső hatalommal, hanem a lélek erővel és szentségével teljes közössége az Isten népének, Péter volt az első, aki Jézus törekvéseit megértette, céljait átlátta, s így első, akit valóban a szellem és lélek azonossága csatolt Jézushoz. *Péter az első hívó*. Ő mondta ki az új vallásos közösség fundamentumát képező első hittételt, mely azóta is sarkalatos tétele a keresztyén közösségnek: A názáreti Jézus a Krisztus, az Isten küldötte, a Megváltó, az életre vezérlő Mester, aki az üdvösségre vágyakozóknak út, igazság élet, akinek nyomában bizonyosan az Atyához jut az ember. Péter e vallomása tehát korszakos volt nemcsak Jézusra, nemcsak Péterre és a tanítványokra, hanem a keresztyén közösségre nézve is. Amikor ez a vallomás elhangzott, s a mikor a vallomás alapján a többi tanítványok is megmaradtak a Krisztus mellett: *abban a pillanatban már megvolt a keresztyén anyaszentegyház magva*. Mert a keresztyén anyaszentegyház mindazoknak közössége, akik a názáreti Jézust a Krisztusnak vallják s az ő vezetésével igyekeznek eljutni az Atyához. Jézus nem oly értelemben akart közösséget alkotni, amint az most a szervezett egyháznak alakjában előttünk állt. Hanem szellemi, lelki közösség alapítására törekedett. Ezért nem adott egyetlen utasítást sem a szervezkedésre vonatkozólag, hanem folyton csak az Isten Szentlelkének befogadását sürgette. Ennek birtokában a külső kereteknek semmiféle jelentőségük nincsen.

Mikor Péter ezt a korszakos vallomást megtette, Jézus *intette őket, hogy senkinek se szóljanak róla, hogy ő Krisztus*. (Mt. 16²⁰, Mk. 8³⁰, Lk. 9²¹.) Tehát még mindig nem akarta teljes nyilvánossággal hirdetni messiási voltát. Még mindig korainak tartotta a nyílt fellépést. Nagyon jellemző ez Jézusnál. Valahányszor egy-egy betegségtől megszabadított hálás lélek hirdetni akarta Jézus dicsőségét, mindig megtiltotta azt nekik. A tanítványokhoz intézett e kérdés mutatja, hogy teljes nyíltsággal még előttük sem beszélt erről a legfontosabb dologról. Tanításai közben ugyan sokszor rámutatott messiási igényeire, de nyílt, határozott szóval még eddig nem mondotta magát Messiasnak. E nagy tartózkodásnak az oka nem lehet más, mint hogy a félreértetést akarta kikerülni. Előbb az alapfogalmakat kellett átalakítani, csak azután

vehette fel az alkotó munkát. Ez az oka, hogy most, a nagy vallomás elhangzása után azonnal elkezdí hirdetni a maga szenvedésének szükséges voltát. Ez is oly idegen képzet volt a zsidóság előtt, a melyet az a hatalommal és erővel dicsőségesen uralkodni hivatott Messiás képzetével összeegyeztetni semmikép sem tudott. Azért tiltotta hát meg a tanítványoknak a messianitás hirdetését, mert előbb nekik maguknak kellett megérteniök a Messiás sorsát és feladatait.

Máté azonban nem folytatja a tárgyalást, hanem egy oly szakaszt szúr közbe, amelyet egyetlen másik evangélista sem ismer és amely azóta sok végzetes téves tanításnak a kútfejévé lett.

Mt. 16¹⁷. *Felelvén pedig Jézus mondá neki: Boldog vagy te Simon, Jónás fia, mert nem test és vér jelentette ezt ki neked, hanem az én mennyei Atyám.* 18. *Én is azt mondom hát neked, hogy te Szikla vagy, és én a kősziklára építem fel az én gyülekezetemet és a pokol kapui sem rontják azt le.* 19. *Neked adom majd a mennyek országának kulcsait és amit meg fogsz kötni a földön kötve marad a mennyekben és amit meg fogsz oldani a földön oldva lesz az a mennyekben is.*

Több igen fontos mozzanat van ebben az egyedül álló kijelentésben. Egyenként kell őket szemügyre vennünk.

Jézus boldognak mondja Simont. Boldogságának okozója pedig nem érzéki, anyagi valami. Sőt a test és vér mindenemű közrehatása ki van zárva az ő boldogságának kútfejéből. Azért boldog, mert e nyílt vallomással megmutatta, hogy a közönségesen, a test és a vér látókörén fölül tudott emelkedni. Ha csak a testre és a vére hallgat, Jézusban a megígért Messiást fel nem ismerheti. A test és a vér csak addig juttathatja az embert, ameddig a néptömeg jutott. A gonosz lélek pedig az írástudók útjára tereli. Amint Jézusban az Isten lelke él és hat, úgy csak az tudja őt megközelíteni szívével, lelkével, csak az tudja megérteni, akiben a testen és a véren s annak minden gyarlóságán az Isten lelke uralkodik. János evangélioma úgy mondja ezt, hogy csak azok ismerik meg a testté vált ígét, a Jézusban a Krisztust, csak azok hisznek ezen ő nevében, akik nem vértől, sem a test akaratától, hanem Istentől születtek (1,12—13). Vagyis akik nem maradnak meg pusztán érzékieknek, nincsenek áthatva a farizeusok kovászatól, hanem isteni eredetük, tökéletességre hivatottságuk, örökkévalóságra rendeltetésük tudatára ébredtek. Csak azok ismerhetik meg a názareti Jézusban az Isten fiát, akik maguk is érzik, tudják, hogy ők is Istenből valók és nemcsak az anyagi természetnek alkotásai és részei.

E tudat ébrentartására s ezzel az ember folytonos töké-

letesítésére törekszik minden vallás, legkivált azonban az evangéliomi, a jézusi vallás. E tudat legnagyobb ellensége a materializmus, amely az anyagot egyetlen tényezőnek és így egyetlen értéknek is tekinti. A kettő helyes viszonyát Jézus fejezi ki, mikor a sátánnak azt mondja: *Nemcsak kenyérrel él az ember, hanem az Isten minden igéjével is* (Mt. 4₄). Az anyagot sem lehet megtagadni, annak is vannak jogai. De a szellemet, a lelket sem, mert annak még több, bár nem oly zajos követelésű joga van. Azért nem azt mondja Jézus, hogy világmegtadással keressük az istenországát, hanem hogy mindenelőtt azt keressük, mert a többi szükségletünk kielégítése már az ember munkájának és Isten gondviselésének együttes dolga csupán. Boldog, aki ezt megérti, boldog az a Péter, hogy nem a test és a vér szavára, hanem a benne megnyilatkozó isteni lélekre hallgatott, s ezzel bizonyosságot tett arról, hogy Isten szavát, szándékát, céljait felfogta és megértette. S ebben van minden boldogságnak, földinek és mennyeknek egyaránt az alapja és biztosítéka. E boldogság szerzője, munkálója az igazi vallás, melyet Jézus hirdetett. Simon boldog volt, hogy ezt megértette és Jézusban felismerte a minden boldogság szerzőjét, az Isten küldöttét, az egyetlen, az igazi Messiást.

Máté közlése szerint Jézus is vallást tett ez alkalommal Simonról. Péternek, vagyis Kősziklának nevezte őt el. Az elnevezés történeti tényét minden evangéliom megemlíti. Simont csakugyan Jézus nevezte el Péternek, (vagyis Kősziklának.) De már az elnevezés körülményeiről csak két evangéliomunk emlékezik meg. Ezek sem egyformán. János 1₄₂ szerint Jézus amint még a Keresztelő környezetében legelőször meglátta Simont, azonnal Péternek nevezte őt el. Úgy látszik, Jézusnak szokása volt ez. Bizonyos jellemző helyzetek vagy tulajdonságok után új neveket adott tanítványainak. Minden tanítvány új nevét nem tudjuk ugyan, de többét ismerjük. Minden névnek megvolt a zsidóban a maga jelentése. Úgy, amint, igazában minden népnél is meg van ennek maig is a nyoma. A keresztyénséggel a latinok nevek jöttek ugyan divatba, de Jánost és Jakabot, a Zebedeus fiait, mennydörgés fiainak nevezte el az Úr, mert egy samariai városra mennyköveket akartak bocsátani, amiért az az Urat be nem fogadta (Lk. 9₅₁₋₅₆). Lévit, a vámost, Jézus nevezte el Máténak vagyis Istenadának. A másik Simonnak is bizonyosan Jézus adta a Buzgó nevet. Alfeusfi Jakabot szintén ő nevezhette el Kicsinynek, ami nemcsak ifjabbat jelent, hanem Jézus nyelvhasználatában hívőt is. Ez értelemben mondja tanítványait, hivat az ő kicsinyeinek (Mt. 10₄₁, Mk. 9₄₂). Tamásnak Iker volt a másik neve. Hogy ez a név származása körülményeire vagy lelke folytonos ingadozására vonatkozik-e, sajnos, nem tudjuk ma

már megállapítani. A két Judás egyike még Thaddeus vagyis Vállas, széles mellű, vagy Lebbeus vagyis Szivélyes nevet is viselt, a másikat pedig származása helye után, Karióti férfinak = Iskariótnak mondták. Nem lehetetlen, hogy a János evangéliomában említett Nathanáel azonos a többi evangéliom Bertalanjával, mert ez csak azt jelenti, hogy Tolmaj fia volt. Jónás fia Simonnak pedig Jézus a Péter nevet adta.

Nem valószínű, hogy amint azt János evangéliomában olvassuk, minden ok nélkül kapta volna Péter ezt a nevet. Minthogy pedig vele szemben csakis Máté áll, akinek adatát a többi evangéliomból nem ellenőrizhetjük, s minthogy a névadásnak alkalmi okát helyes, értelmes módon jelöli meg, fel kell tennünk, hogy Máté adata történeti alapon nyugszik. Jézus tehát azon alkalommal nevezte el Simont Péternek, mikor az róla a fentebb tárgyalt korszakos vallomását megtette. Ama vallomás megtevéséhez, amely a hagyományos képzetek, a fennálló egyházi és társadalmi intézmények mindenikével éles ellentétbe sorozta a vallomástévőt, nem kevés lelki erő, szilárdság és bátorság kellett. Sziklaszilárd elhatározás és lelki biztosság volt szükséges ahhoz, hogy valaki az ingadozó vélemények között az igazságot megtalálja és ki is merje mondani. Jézus hát méltán nevezte Simont Sziklának.

De Máté nem elégszik meg a névadás pusztá közlésével. Jézusnak olyan mondását is feljegyezte, amely maig is rengeteg vitának és tévelygésnek a kútfeje. Azt mondja tovább Jézus: *És én e kősziklára fogom felépíteni az én gyülekezetemet vagy egyházamat, és a pokol kapui sem fognak azon erőt venni.* Jézusnak ezt a kijelentését sehol másutt nem találjuk meg. Még csak hasonlót se találunk hozzá. Pedig a szó szoros értelmében sarkalatos kijelentés. Érthetetlen, hogy más evangéliom is meg nem őrizte, még érthetlenebb, hogy Márk nem közli, aki pedig egyenesen Péter hagyományát jegyezte fel. Ez a körülmény igen gyanússá teszi a dolgot, de azért még nem elegendő ok a történetiség elvitatására. Jézus Simont kősziklának mondhatta és azt is kijelenthette, hogy e kősziklára építi majd fel az ő gyülekezetét.

Vannak azonban, akik ezt a kijelentést helytelenül ítélik meg. A katolikus theologusok erre alapítják Péter elsőbbségét s hamis történeti alapon a római pápák primátusát is. A protestáns theologusok pedig ép e miatt pusztán jelképies mondásnak tüntetik fel ezt a kijelentést.

Hogy ez a mondás Péter primátusát meg nem alapította, azt az apostoli kor története eléggé bizonyítja. Bizony Pétert, ha hibázott, nemcsak a jeruzsálemi gyülekezet vonta kérdőre (Act. 11.), hanem még az ifjú Pál apostol is (Gal. 2¹⁴). Az ő primátusáról beszélni történeti alapon lehetetlen. A pápák

utódságáról pedig komoly ember nem is beszélhet, ha csak elvakult felekezeti érdekből nem. De akkor is minden történeti tudás nélkül. Nem is lehetne Péter primátusát Jézusnak e kijelentésére alapítani. Mert csak azt mondja Jézus, hogy a Kősziklát, tehát Pétert, nem az ő kijelentését, hanem a kijelentéséért Pétert magát teszi majd az ő gyülekezete alapjává, fundamentomává, a melyen az a gyülekezet felépül és oly erőssé fejlődik, hogy a pokol kapui sem vesznek majd rajta erőt.

E mondás történetiségét annak dacára is, hogy csakis az egy Máté közli, kétségbevonni nem lehet. Más mondásai is vannak Jézusnak, melyeket egyedül Máté őrzött meg de e miatt még senki sem vitatta el hitelességüket. Ezt a mondást elvitatni azért sem lehet, mert egyenesen történeti tény is támogatja. A pütkösi esemény a tanúsága, hogy Jézus beváltotta ígérését. Péter vallomása, nyílt bátorsága volt az alapja az ő gyülekezetének. A fundamentom szón se kell fennakadnunk. E szó az újtestamentomban legtöbbször Jézusra magára vonatkozik. Ő az alap, mely egyszer vettetett, s melyen kívül más alapot senki sem vethet (I. Kor. 3₁₁). Ő az épület, a többi mind csak annak része, ő a test, mindenki csak e testnek egyik tagja, szerve. (I. Kor. 6_{15·12·17}. Ef. 4_{12·16}. Róm. 12₅, stb.). Másutt azonban az összes apostolokat mondják fundamentomnak (Jelen. 21₁₄), amely fundamentomon a Krisztus közössége felépült és amelynek a szegletköve, tehát a legfőbb tényezője a Krisztus (Ef. 2₂₀. I. Pét. 2₄₋₅), úgy, amint azt maga még életében kijelentette (Mkt. 21₄₂). Amily jogon Péter fundamentomnak mondható, ugyanazon jogon a többi apostol is annak nevezhető. Ha itt mégis csak Péterről beszél Jézus, azt nem azért teszi, mert a többit ki akarja zárni, hanem egyszerűen azért, mert csak Péter nyilatkozott. Neki szól hát a felelet, őt illeti a kitüntetés is, Ő az, akire felépíti majd a maga közösségét. Fel is építette nemsokára, az első pütkösd alkalmával, mikor Péter a nép előtt is megismételte a most mondottakat s így bebizonyult rajta Jézus ama mondása is, hogy a mit rejtve mondanak ki, mint most a Jézusról való vallomást, az is nyílt beszéd tárgya lesz, s a mit fülbesúgva mernek csak tovább adni, mint most ezt a vallástételt, majd később a háztetőkről hirdetik (Lk. 12₃).

De hogyan lehetséges, hogy Jézus itt eklésiaról, gyülekezetről, vagy, amint azt mondani szeretik: anyaszentegyházról beszél? Hát akart ő csakugyan egyházat alapítani? S azt az egyházat csakugyan Péterre akarta alapozni?

Előbb is meg kell jegyeznünk, hogy az újtestamentom eredeti görög szövegében eklésia szó áll. Mi az eklésia? A görög nyelvben ez a szó az enkaleo igétől származik. Ez az ige azt teszi: összehívni. Még pedig összehívni azokat,

akik egy város vagy terület ügyeit intézni jogosítva voltak. Az eklésia tehát az összehívottak, a bíráskodásra, vagy vezetésre jogosultak gyülekezete. Az Isten eklésiája kifejezést gyakran találjuk az újszövetségben. Azt jelenti, hogy nem emberek, hanem isteni szó hívta össze azokat, akik abban együtt vannak. Az Úrnak gyülekezete nem is emberi, hanem isteni hatalom és fő alatt áll, magának az Úrnak van alávetve és senki másnak (Ef. 5₂₄). Egységesítő alapja, törvénye semmi más, mint a Krisztusban való közös hit s ez alapon a közösség tagjainak testvéri szeretete (Ján. 13₃₅). Ilyen közösséget, melynek minden más közösségtől való sajátos tulajdonsága a Krisztus lelkének, Istennel való egységet létesítő szellemének birtoka (Róma 8₉), csakugyan akart Jézus alapítani. Az eklésia ezt a közösséget jelenti. Egyház ez, melyben az Isten lelke lakozik (I. Kor. 3₁₆). Az ilyen egyháznak nem kell külső körülhatárolás. Olyan ez, mint a háló, mely nem csupán csak értékes halat fog, hanem hasznavehetetlent is (Mt. 13₄₇); olyan, mint a szántóföld, melyben a tiszta búza között konkoly is terem, s melyet együtt kell hagyni egészen az aratás napjáig (Mk. 4₂₆).

Szervezett egyházközségeket azonban Jézus alapítani nem akart. Ha akart volna, nem adta volna utasítást a szervezésellenes utasítást: *Aki pedig közöttetek első akar lenni, legyen mindenkinek szolgája* (Mt. 20₂₇), *a legnagyobb olyan, mint a legkisebb* (Lk. 22₂₆), *akik legeltetik ugyan az Istennek seregét, de nem mint akik uralkodnak az Úrnak örökségén* (I. Pét. 5, 2-4). A legeltetésre rendelt ugyan az Úr különböző kegyadományokkal megáldott vezetőket, nevezetesen apostolokat, evangélistákat, tanítókat, gyógyítókat, vagyis betegápolókat, szegények és árvák gondozóit (I. Kor. 12₄₋₁₁ Ef. 4₁₁), de ezeket semmiféle utasítással el nem látta, a szeretet gyakorlásának parancsán kívül egyetlen hívének sem adott külön joghatóságot vagy rendeletet, sőt még apostolait magukat sem biztosította az ő közösségében semmiről, hanem azt mondta nekik, a tulajdon apostolainak, akiket egyedül tehetett volna meg primásokká; *Bizony mondom nektek, ha meg nem tértek és olyanok nem lesztek, mint a gyermekek, soha be nem mentek a mennyeknek országába* (Mt. 18₃). Ahol így beszélnek a vezetőkről, ott joghatóság megállapításáról még csak szó sem lehet. Ahol pedig joghatóság nincs, ott szervezett, törvények alapján álló egyházzól sem beszélhetünk.

Hát akkor hogyan bíráljuk el Jézusnak Péterhez intézett ama szavait, melyeket Máté 16₁₉ közöl? Hiszen itt Jézus a kulcsok hatalmát bizza rá Péterre! Azt mondja, hogy az ő gyülekezetén még a pokol kapui sem vehetnek erőt. Pedig az a legnagyobb erő, mert aki egyszer annak

kapuján átment, azt az a kapu többé sehová nem bocsátja. Holmi tisztító tűz, purgatorium, amelyből az ember lelkét jól jövedelmező áldozatokkal ide-oda lehet segíteni, szentek pártfogásával felmenteni, protekciós elbánásban részesíteni vagy épen — nagy és hosszan tartó áldozatokkal a mennyországba elő is léptetni, Jézus szerint nincs és nem is lehet. Az a földi életében könyörtelen gazdag hiába könyörög már akkor irgalomért, vétett a parancs ellen: *Boldogok az irgalmazók, mert ők irgalmasságot nyernek* (Mt. 5₇), s így bűnhődni kell. Lázár nem mehet át hozzá. Nem mehet nemcsak azért, mert isteni törvényt sértene, hanem azért sem, mert ott már egyik helyről a másikra átsétálgatni nem lehet (Lk. 16₂₆). A pokol kapui senkit sem bocsátanak át sehova. Nagy azoknak az ereje, hatalma, de a Krisztus közösségén még az sem vehet erőt. Mert a Krisztus közössége még a pokoltól magától is meg tudja menteni az embernek lelkét. Nem előírásaival, nem rendelkezéseivel, nem szertartásaival, nem intézményeivel, nem engesztelő miseáldozataival, hanem egyedül csak azzal, hogy folyton a Krisztus példáját és igazait tárja eléje, s folyton erősíti benne az Istennek ama Szentlelkét, amelynek birtoka magát Jézust is Isten fiává, Krisztussá avatta (Róma 6₃).

Ennek a közösségnek, mint a Krisztus közösségének a tagjává lenni tehát óriási kegyelem. És az efelett való határozás jogát most Máté szerint Jézus egyedül Péterre ruházta rá. Neki adta a mennyek országának a kulcsait. Tehát ő a kulcsár, az a bizalmi ember, aki a gazda tudta nélkül is bármikor bárkinek felnyithat minden zárt, de be is zárhat minden kaput. Meg is magyarázza Jézus Máténál, hogyan értendő ez a kijelentés. *Amit megkötysz a földön, meg van kötve a mennyekben is, amit feloldasz, fel van oldva a mennyekben is.* A büntetés megtartásának, vagy elengedésének jogát adta hát itt Jézus Péternek. Minthogy pedig bűnös nem mehet az Isten országába, ő neki adta a bejutás felett való határozás jogát. Óriási, isteni jog ez, amelynek gyakorlása fölössé teszi Isten minden kegyelmét, atyai bölcsességét, jóságát. Voltaképp Péter döntene hát az üdvösség és kárhozat felett. Minthogy pedig Péter elvégre is meghalt, e szent jogot, azt mondják, átadta utódjainak, az általa soha be nem töltött római püspöki szék birtokosainak. Ezen a gyarló hazugságon alapul a római püspök, vagyis a pápa, az összes keresztyének atyjának minden joga. Hogyan adhatta Jézus Péternek az üdvözítés jogát? Hogyan bízhatta egy gyarló emberre a döntés isteni jogosultságát, mellyel egyedül csak Jézus élhetett?

Azok a magyarázatok, melyek a mondás méregfogát a kulcs szó sok mindenféle elcsavarásával igyekeznek kivenni,

egyáltalán gyenge és értéktelen dolgok. Azokat sem fogadhatjuk el, amelyek szerint itt Jézus e népies kifejezést nem úgy értelmezte, amint azt mi ma értelmezzük. Az a kérdés, mit akart Jézus ezzel mondani: *Neked adom*.

Már utaltunk arra, hogy ezt a mindennekfelett fontos, mert az Isten jogait is érintő kifejezést egyedül csak Máté közli. A többi nem tud róla semmit. De különös, hogy ugyanezt a mondást, ugyanezt a jogot ugyanaz a Máté másik helyen másképen közli. Ugyanis azt olvassuk erről a jogról 18. rész 18. versében: *Bizony mondom nektek, amit megkötök a földön, meg lesznek azok kötve az égben is és amit megoldotok a földön, oldva lesznek azok az égben is*. Szól pedig itt az embereknek egymás iránt elkövetett vétkeiről és az azokkal szemben való viselkedésről. Az értelme pedig e mondásnak semmi más, mint az, hogy amit az ember felebarátjának megbocsát e földön, azt Isten nem veszi attól számon, mert nincsen vádló s így fel van mentve a vádlott is, amit azonban nem old fel, hanem megköt és Isten büntető ítéletére bíz, az ott elveszi majd a büntetését, ha a megtorlást e földön kikerülte is.

A kötés és az oldás joga tehát minden emberé, de mindenki csakis az ellene elkövetett vétkekre vonatkozólag gyakorolhatja. Ezzel sem az Isten büntető hatalmát, sem kegyelmező jogát nem függeszti fel, csak lemond a vádlásról. Ezt a jogot ugyan külön is megadhatta Jézus Péternek, de megadta minden egyes embernek is (Mt. 5₂₃—₂₅). Ebből tehát oly messzemenő következtetéseket levonni, mint azt a római egyház teszi, nem lehet. Ez Jézus egész szellemével felfogásának egész irányával, összes céljaival, másutt található fontos kijelentésével, magával az ősegyház életével az apostoli kor hagyományaival, Péternek később az egyházban elfoglalt állásával határozottan ellenkezik. Jézus a kulcsok hatalmát egyetlen emberre nem ruházhatta rá. A bűnök oldásának és kötésének joga nem csak Péteré, hanem minden egyes hívő keresztyéné és így Péteré is. A római kath. egyház azonban csakis a Péternek megadott jogot emeli ki és teszi bűnbocsátó gyakorlatának alapjává, holott a jézusi eszmék magaslatáról a minden egyes hívőnek egyaránt megadott s a gyarlóság tudatából és a testvérszeretet kötelezéséből következő egyetemes megbocsátás jogát és kötelességét kellett volna kiemelnie és a hívők tudatába bevésnie.

Hogy Pétert a maga személyében Jézus nem tartotta különös isteni jogokkal felruházott embernek, mi sem igazolja jobban, mint a következő történet, amely nyomon követte e messzemenő következtetések alapját képező beszélgetést. Mikor ugyanis Péter a Jézus messianitására vonat-

kozó korszakos kijelentést megtette, a Mester és a tanítványok egész viszonyában bizonyos változás állott be. Jézusnak nem volt többé titkolni valója. Ha már ők is tudják, hogy ő valóban a Messiás, akkor hamarosan megtudja azt más is, akkor a döntő fordulat nem lehet már messze.

Mt. 16₂₁. *Ettől fogva kezdte Jézus hirdetni tanítványainak, hogy Jeruzsálembe kell mennie, sokat szenvednie a vénektől, főpapoktól és irástudóktól, meg kell halnia és harmadnapon feltámadnia.*

Mk. 8₃₁. *És kezdte tanítani őket, hogy az emberfiának sokat kell szenvednie és gyalázatot kell tűrnie a vénektől, a főpapoktól és az irástudóktól, meg kell halnia és harmadnapon feltámadnia.*

Péter vallomásának erről a következményéről Lukács is szól 9₂₂-ben. De már Péter tanácsáról s Jézusnak erre vonatkozólag tett nyilatkozatáról meg nem emlékezik. Pedig kortörténetileg ez is fontos. Fontos azonban a szenvedésről tett kijelentés is. Nem azért, mintha Jézus csak Péter vallomása után jutott volna végzetes sorsának tudatára, hanem azért mert csak most, mikor a tanítványok a helyes messiási eszmét megközelítették, fejthette ki Jézus ez eszme további természetes következményeit is. Ez pedig egészen új volt még a tanítványoknak. A zsidóság is tudott ugyan Jahve szenvedő szolgájáról, aki a nép egésze helyett majd elviseli az Úrnak büntetését, csak hogy ez a képzet a Messiás képzetével egyáltalán nem állt összefüggésben. Szendő Messiasról a zsidóság nem beszélt, nem is akart tudni. Jézusnak erre vonatkozó kijelentése hát nagyon is meglepő lehetett a tanítványokra nézve. S bizonyos, hogy az ő halálának egyáltalán nem tulajdonították azt a jelentőséget, amelyet Pál apostol fejteget, s amely utána a keresztyénség alaptételévé lett, hogy halála helyettes engesztelő áldozat volt az egész emberiség bűnéért. Ők azt a halált és szenvedést még akkor csak a zsidóság gonosz ellenségeskedése szomorú következményének tekintették. Ezért is elkerülhetőnek és elkerülendőnek tartották. Látták eddig is, hogy nagyon élesedik az ellentét Jézus és a hatalom birtokosai között. Maguk is bizonyosan várták a végzetes összeütközést, de tudták azt is, hogy ebben csakis Jézus bukhatik el. Ezért egyáltalán természetesnek, emberinek, a szíves ragaszkodás és szeretet következményének kell tekintenünk Péter ama cselekedetét, a melyről itt szólnak evangéliomaink:

Mt. 16₂₂. *S magához vonván őt Péter, inteni kezdte mondván: Kíméld magadat, uram, ne történjék ez veled!* v. ö. Mk. 8₃₂.

A Mesterhez való őszinte vonzódás e szavait ugyan melyikünk tudná elítélni? Ki ne találná illendőnek és termé-

szetesnek, sőt nemes lélekre valló óvásnak? S ki ne tenne hasonló esetben épen úgy, mint Péter? És az Úr mégis kemény szavakkal utasítja el magától a jólelkű Pétert:

Mk. 8₃₃. *Ő pedig elfordulván és tanítványaira tekintvén megfeddé Pétert és mondá: Távozz tőlem, sátán, mert nem arra gondolsz, ami az Istené, hanem ami az embereké.*

Mt. 16₂₃. *Ő pedig elfordulván mondá Péternek: Távozz tőlem, sátán, botránkozásomra vagy, mert nem arra gondolsz, ami Istené, hanem ami az embereké.*

Mikor a sátán Jézust a pusztában (Mt. 4₉₋₁₁.) harmad-
 ízben azzal kísértette meg, hogy ne az Istennek, hanem a
 világnak dicsőségére, hódolatára és elismerésére törekedjék,
 akkor is elutasította őt Jézus magától. Ez a kísértés most
 megisméltődött. Péter is el akarja őt vonni legszentebb kötele-
 ségétől: a rábizott munka végzésének köteleességétől. Arra
 akarja rábírní, hogy kitérjen a nehéz sors elől. Az ember
 szokott így gondolkodni. A mindennapi ember, akit magasabb
 eszmények nem hevitének; csak a pusztta életre vágyik, s az
 élet kényelmének, javainak megszerzésére pazarolja testének
 és lelkének legjobb erőit, legnemesebb buzgalmát. A sátán
 szava ez az emberben, a sátáné, aki érzékeinknél fogva ejt
 rábigába s terel el Istentől és igazi, emelkedett, isteni hiva-
 tásunktól. Hiába látszik, mintha Péterből a nemes emberi
 részvét szólna most is, mert valójában a sátán szól belőle.
 Az a sátán, aki ellensége Jézusnak, aki le akarja őt tiporni,
 azzal, hogy az isteni utakról a közönséges, a mindennapi
 emberek útjára tereli. Ezt pedig máskép nem érheti el, mintha
 valamiképp rábírná, hogy ne a lélek, hanem a test és vér
 szavára hallgasson. Vagyis váljék olyanná, mint a többi
 ember, s akkor ő is bűnössé válik. Mert a bűn nem más,
 mint az Istentől való eltérés. Ha pedig Jézus is bűnössé válik,
 akkor Jézusnak is szüksége lesz megváltásra és nem lehet
 többé Megváltó! Péter kiméletre nógató intésekor evangé-
 liomunk szerint Jézus hátranézett a tanítványaira. Nem ok-
 nélkül tette ezt. Péter is azokra való tekintettel tanácsolta
 Jézusnak, hogy a szenvedéstől és haláltól kimélje meg magát.
 Mert ha nem dicsőségről, hanem szenvedésről beszél, az em-
 berek mind elfordulnak tőle. Ezért mondja Jézus, hogy Péter
 nem arra gondol, ami Isten örök tanácsában elvégeztetett,
 Jézus szenvedésében nem Isten akaratának teljesülését látja,
 hanem csak az emberileg beállható következményeket nézi.
 Ez pedig Jézusra nézve sohasem lehet döntő.

Ezért utasította vissza oly keményen Pétert. Ezért
 nevezte őt egyenesen sátánnak. Mert sátán az az ember, aki
 mást, akárha a szeretet címén is, megront, Istentől elvon,
 az igaz útról elterel, a földi jólét és kényelem önfeledt szol-
 gálatára csábít.

S hogy tanítványai megértsék, milyen roppant balgatagságot követett el most ugyanaz a Péter, aki röviddel előbb még az isteni lélek bölcseségével szolt, fejtegetni kezdi Jézus azt az igazságot: aki életét menteni akarja elveszti azt. Mert nem a test élete a fő, hanem a léleké. (Mt. 16₂₄₋₂₈. v. ő párt.) Ez pedig az Istentől kiszabott rendeltetés hűséges betöltéséből meríti erőt. Nem a testi élet az egyedüli élet. Sőt az csak múló, ideigvaló. Az örök élet az igazi élet. S ennek megszerzése sokszor nagy áldozatokkal, sok lemondással jár. Azért aki Jézust követni akarja, vegye fel az ő keresztjét. Az ő keresztje pedig az önmegtagadás, s ha kell, az Isten szolgálatában nemcsak a világról, hanem az életről való lemondás is. Aki ellenkezőleg tanít, aki emberi igényekre hivatkozik, s emberi jogokat követel, az a sátán népe és nem az Istené.

Mindezekből világosan kitűnik, hogy Péternek Jézus semmiféle különös kiváltságos helyzetet nem biztosított, semmiféle különös jogokat nem adott. Reá is vonatkozott a mondás: Bizony mondom nektek, ha olyanok nem lesztek, mint a gyermekek, nem mentek be Isten országába! Pétert nem Jézus, hanem az egyház tette kiváltságos apostollá. Péter azonban Jézus környezetében, az apostolok között is nem a háttérben, hanem az első sorokban állt, de amint a János evangéliuma végét képező toldalék legendája nem lehet történeti valóság, épen úgy a saját külön jogok birtoka sem Jézustól való, hanem kétségtelenül félreértésnek s ebből folyó félremagyarázásnak a következménye. A megbocsátás joga és kötelezettsége egyetemes jog és kötelezettség, amint azt az adós példázata, a hegyi beszéd több részlete s Jézus egész vallás erkölcsi világnézete is bizonyítja.

Raffay Sándor.